

The Analysis of Hearing Impaired Students' Self Esteem According to Some Variables

Mahmut AÇAK
Inönü University

Tamer KARADEMİR
Kahramanmaraş Sütçü İmam University

Abstract

This study is carried out in order to explain the participation level of impaired students at secondary schools in sportive activities and their self esteem level according to some variables. 4316 students attending 49 hearing impaired secondary schools form the universe of the study. The example group is formed by 1274 students whose age average is 12.56 ± 2.51 and 785 of them are male and 489 are female who want to participate in the study voluntarily. 784 of them cannot hear, 490 of them can hear with earphones and can speak at the same time. Rosenberg Self Esteem Scale is used to determine the participation of the students in attending the sport activities and their self esteem. From the result of the analysis, there isn't a significant difference statistically between students' self esteem grade average according to gender variable but according to participation in sport activity, there is a significant difference between self esteem grade average in favor of those participating in sport and according to the level of handicap, there is a significant difference in favor of those who can hear with earphones. The increase of sport and social activities is important for hearing impaired students because of their communication with the society.

Keywords: Primary schools, Hearing Impaired Students, Self Esteem, Sports Activity

SUMMARY

In general term, self esteem is considered as the feeling of personal value (Rosenberg, 1965) reached by the result of the evaluation of individual's attitude toward oneself, personality characteristics, people's behaviors and attitudes towards them (Bednar and Peterson, 1995) and individual's interest in himself. On the other hand, Rosenberg (1965) states that qualifications and areas given importance are one of the factors that affect self esteem. There is an inverse proportion between sports, physical activities and stress, anxiety, depression and there is a direct one between self esteem and self perception (Berger and Owen, 1983). Also, it is determined that

adolescents who do exercise regularly experience less conflict with their parents, have fewer depressive symptoms and their academic success is above average (Field, Diego, and Sender, 2001). These positive effects of sport sometimes help it to become a part of the treatment of psychological disorders (Fox, 1999; Krechtle, 2004). Ekeland and his friends (2005) state that physical activities have a positive impact on self esteem and behavioural problems of children and adolescents. The positive effects of sport done by a handicapped person reflect on the person himself, his family, work environment and society (Gür, 2001). The person's ability to communicate with society, family and work environment brings quality of life. Whatever the type of obstacle is, moving, exercising, participating in sports activities bring him pleasure and this pleasure increases his motivation of life (Aygün, 2004). Social and psychological benefits of sport like discipline, confidence, and competitiveness are more important than physical benefits for disabled people (Tatar, 1997). In the light of this literature, examining social adjustment problems of hearing impaired students and analyzing socio-demographic characteristics of them are among the missions of educators, administrators, sportsmen, and coaches. The aim of the study is to determine participation of students studying at hearing impaired schools in sports activity and relation between self esteem and participation in sports activities.

METHOD

The population of the study is constituted by 4316 students studying at 49 hearing impaired primary schools in the 2010-2011 academic years. The sample group of the study is composed of 1274 students aged 10 or older, 785 of which are male and 489 of which are female and who have 12.56 ± 2.51 mean of age. The students are thought to have better reading comprehension and response capabilities by consulting school teachers and experts at the schools in the population. Questionnaire method is selected as a data collection tool and these measurements are used:

1. Socio demographic data collection form: In this form, there are different questions according to five variables (age, gender, education level, sports age and country).
2. Rosenberg Self Esteem Scale (RSES); it was developed by Rosenberg in 1965. The study of validity and reliability was conducted by Çuhadaroğlu in 1986 (Çuhadaroğlu, 1986).

First sub-scale measuring only self esteem of 12 sub scales consisted of 63 articles is used. There are 10 articles in Self Esteem Sub-scale formed according to Guttman measurement. Data obtained from 1274 hearing impaired students by questionnaire method is analyzed by using SPSS (15, 0) as the following:

1. Frequency and percentage calculations are done to prove the distribution of the sample according to demographic variables.
2. T-test is used in binary comparisons and one-way variant analysis (ANOVA) is used to evaluate group means more than two in order to determine the differentiation level of the scores obtained from the scale depending on independent variable. Statistical significance level is Alpha (α) and error level is $p < 0.05$.

FINDINGS

Frequency distribution and statistical comparisons done according to the data collected from hearing impaired students are presented in tables. There is not statistically significant difference among self esteem score mean according to gender variables of the study group. There is a significant difference in favor of students with headset among self esteem score mean according to obstacle variable. There is a significant difference in favor of those participating in sport activity among self esteem score mean according to participation in sports activity variable. There is a significant difference statistically among self esteem score mean according to the place variable where they grow up.

RESULTS AND DISCUSSION

There is not a significant difference statistically between mean scores according to gender of the study group. In the related studies, Mullis and his friends state that self esteem increases with age but doesn't change according to gender. According to another study related with the self esteem, there is a difference between self esteem level in age variable because of the individuals under 18 years but there isn't a difference in their self esteem according to gender (Karademir, Aak and oban, 2011). Erman and his friends find that self esteem of women engaged in sport increases but there is not a difference statistically between men. The findings of the study agree with the literature in the same direction. There is a significant difference statistically between self esteem mean scores of the study group according to obstacle variable in favor of students with headset. While hearing impaired students' obstacles differ, without having the ability to distinguish the sounds with headset, there is a positive effect on their quality of life and on their self esteem especially during their growing up period. As a result, self esteem of hearing impaired students participating in sports activities is higher than those who don't participate and it is possible to say that sports activities have a positive effect on self esteem of the impaired students who haven't got much chance to participate in activities.

İşitme Engelli Öğrencilerin Benlik Saygılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Mahmut AÇAK
Inönü Üniversitesi

Tamer KARADEMİR
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Özet

Bu araştırma, ilköğretim okullarında öğrenim gören işitme engelli öğrencilerin sportif etkinliklere katılım durumu ve bazı değişkenlere göre benlik saygılarının nasıl şekillendiğini ortaya koymak amacı ile yapılmıştır. Çalışmanın evrenini, 2010-2011 eğitim öğretim yılında 49 işitme engelli ilköğretim okulunda öğrenim gören 4316 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise, evrende yer alan okullardan, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen, yaş ortalamaları 12.56 ± 2.51 olan ve 785'i erkek 489'u bayan toplam 1274 öğrenci oluşturmaktadır. Engel durumu dağılımına göre 784'ü hiç duymayan ve 490'ı kulaklık ile duyup konuşabilme yetisine sahip öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sportif etkinliklere katılım ve bazı demografik bilgilerinin belirlenmesi için bazı soruların yer aldığı formda öğrencilerin benlik saygılarının belirlenmesi için Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucu, öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında cinsiyet değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı, spor etkinliklerine katılım değişkenine göre ise benlik saygısı puan ortalamaları arasında spora katılım gösterenler lehine, engel durumu değişkenine göre kulaklık ile duyan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. İşitme engelli sporcular üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu düşünülen sportif ve sosyal faaliyetlerin artırılmasının işitme engelli öğrencilerin topluma iletişim ve uyum sağlamada kolaylık göstermesi ve benlik saygılarının yükseltilmesi bakımından önemli olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: *İlköğretim okulları, İşitme Engelli Öğrenciler, Benlik Saygısı, Sportif Etkinlik*

Toplumda yer alan ve engelli veya özürlü olarak adlandırılan gruplardan birisi de işitme engelli gruplardır. Uzun yıllardır yapılan araştırmalar göstermiştir ki, işitme engelli çocuklar öğrenme, problem çözüme ve yaratıcılık konularında işitme engeli olmayan akranlarının gerisindedirler (Marschark ve ark., 2002). İşitme engelli bireylerde benlik saygısı ile ilgili yapılan araştırmalar genelde tutarsız sonuç vermektedir (İkizler ve Karagözoğlu, 1997). Lane (1992)'e göre, önceki benlik saygısı teorilerine göre, işitme engelli insanlar düşük benlik saygısına sahiptirler. Çünkü değeri az olan bir azınlık grubu içinde yer alırlar ve muhtemelen işitme engelli olmayan insanların olumsuz tutumlarından etkilenmişlerdir. Bat-Chava (1994) yaptıkları çalışmalarda işitme engelli bireylerin benlik saygısının üsteki ifadelerin aksine işitme

engelli insanların düşük benlik saygısı sahibi olmadıklarını savunur ve işitme engelinin benlik saygısını nasıl etkilediği hakkında daha fazla araştırma yapılması gerektiğini öne sürer. Spor faaliyetlerinin ruhsal sağlığa etkisiyle ilgili çalışmalar genellikle dört boyut üzerinde yoğunlaşmıştır, bunlar duygu-durum, korku, depresyon ve benlik tasavvurudur (İkizler, 2002).

Genel anlamda benlik saygısı, bireyin kendisine yönelik tutumları (Rosenberg, 1965), kişilik özellikleri, çevresindeki kişilerin bireye yönelik davranışları ve tutumlarını değerlendirmesi ve kişinin kendisiyle ilgili olması (Bednar ve Peterson, 1995) sonucunda ulaştığı kişisel değerlilik duygusu olarak ele alınmaktadır. Bütüncül bir yaklaşım sergileyen Leary ve ark (1995)'na göre ise benlik saygısı, bireylerin kendileriyle ilgili hem bilişsel hem de duygusal tüm değerlendirmeleri içermektedir.

Benlik saygısı, bireyin yakın çevresindeki diğer insanlarla gerçekleştirilen karşılaşmalarından, başkalarının kendisine yönelik tutumlarından derin bir biçimde etkilenebildiği için birey, başkalarının değerlendirmelerini kendi benlik saygısının bir parçası olarak algılayabilmektedir. Diğer taraftan Rosenberg (1965), önem verilen alanlar ve özelliklerin benlik saygısını etkileyen etmenlerden biri olduğunu belirtmektedir. Ancak, birey herhangi bir alana ya da özelliğe değer vermiyorsa, diğer bir deyişle bu alan bireyin psikolojik merkezinde değilse, bu alan ya da özellik bireyin benlik saygısını etkilemeyecektir. Bunun yanında Rosenberg (1965), bireylerin yaşadıkları başarı ya da başarısızlıklarını algılama biçiminin benlik saygısını etkileyen diğer bir etken olduğunu belirtirken; Guindon (2002), bireylerin yeterliklerinin ve başarılarının benlik saygısı kavramının ayrılmaz birer parçası olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında, bireylerin başarılarını kendi davranışlarının bir sonucu olarak açıklaması da benlik saygısını olumlu yönde etkileyebilmektedir (Emda ve Batia, 1995). Tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde başarılı performans sergileyebilecek yeterliliklere sahip bireylerin benlik saygıları da yüksek olacaktır. Bireylerin sahip oldukları standartları ve bu çerçevede elde etmiş oldukları başarıları hakkındaki yorumları da benlik saygısında önemli bir etken olabilmektedir. Sahip oldukları standartlarıyla başarılı performanslarını zorlanarak elde etmiş olan bireyler bu süreçte kendilerine acımasızca davranabildikleri için benlik saygılarında bir düşüş yaşarlar. Kendilerinden çok büyük beklentileri olmayan ya da standartları çerçevesinde kazandığı başarılarını benlik saygılarına referans olarak alan bireyler ise yüksek bir benlik saygısına sahiptirler (Bandura, 1997). Sonuç olarak, bireyin kendisini beğenmesi ya da beğenmemesi elde edilmiş başarılar sonucunda oluşmayabilir. Çünkü Bandura (1997)'ya göre insanlar, yüksek benlik saygısından daha çok üstlendikleri bir görevi başarılı bir biçimde yapmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Spor ve fiziksel birçok aktivitenin kişiler üzerindeki olumlu etkilerinin yanı sıra ruh sağlığı açısından yararları da bilinmektedir. Son yıllarda yetişkinlerde yapılan çalışmalarda fiziksel etkinliklerin kendilik algısı, yaşıt ve anne-baba ilişkileri, akademik başarı üzerinde olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir (Faigenbaum, 2000; Van de Loo ve Johnson, 1995). Fiziksel aktivitenin gençlerin kendilerini daha sağlıklı ve formda hissetmelerinin yanı sıra, şimdiki ve ileri yaşlarındaki beden sağlıkları açısından da yararlı olduğu bildirilmiştir (Açıkada, 2004; Meffulli, 1992).

Spor ve fiziksel etkinliklerle stres, kaygı ve depresyon düzeyi arasında ters orantılı; benlik saygısı ve kendilik algısı ile doğru orantılı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Berger ve Owen, 1983). Ayrıca düzenli egzersiz yapan ergenlerin anne-babalarıyla

daha az çatışma yaşadığı, daha az depresif belirti ve akademik başarılarının ortalamının üstünde olduğu belirtilmiştir (Field, Diego, ve Sender, 2001). Sporun bilinen bu olumlu etkileri kimi zaman psikolojik hastalıkların tedavisinin bir parçası durumuna gelmesini sağlamıştır (Fox, 1999; Krechtle, 2004). Ekeland ve ark. (2005) fiziksel etkinliklerin çocuk ve ergenlerde benlik saygısı ve davranış sorunları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu belirtmiştir.

Beden eğitimi ve spor faaliyetleri ile fonksiyon kaybına uğramış engelli birey fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal yapısıyla bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kendisi ve toplumu ile barışık ve bütünleşmiş bir biçimde yaşam sürmesine katkı sağlayabilmektedir. Dolayısıyla spor, engelli birey için önemli bir etkinliktir.

Engelli bireyin yapacağı sporun olumlu etkileri engelli kişinin kendisine, ailesine, iş çevresine ve topluma doğrudan yansımaktadır (Gür, 2001). Kişinin toplum, aile ve iş çevresiyle iletişim kurma becerisi yaşam kalitesini de beraberinde getirecektir. Engel türü ne olursa olsun hareket etme, egzersiz yapma, sportif etkinliklere katılma bireye haz vermekte, hareket etmekten duyulan hazda bireyin yaşam motivasyonunu artırmaktadır (Aygün, 2004). Sporun, disiplin, güven, rekabet ve arkadaşlık hislerini uyandırarak sağladığı sosyal ve psikolojik faydalar; ferde toplumla kaynaşma, faydalı olabilmek imkanı verdiğinden, özürülüler açısından fiziki faydalarından daha da önemlidir (Tatar, 1997).

Engellilerde fiziksel etkinliklere katılmanın faydalarını felsefi açıdan değerlendiren yazarlar daha çok duygusal gelişim ve psiko-motor gelişime katkılarını vurgulamaktadırlar (Aygün, 2004). Sportif faaliyetler özellikle engelli öğrencinin psiko-motor (denge, kuvvet, sürat, esneklik, fiziksel uygunluk) becerilerini olumlu yönde geliştirdiği, onların yapıcı, yaratıcı ve üretici olmasını sağladığı söylenebilir (Aracı, 2001).

Yapılan araştırmalar, engelli bireylerin öğrenme, uyum sorunlarının büyük bir kısmının beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle telafi yoluna gidildiği ve araştırmalar sonucunda; engel durumu ne olursa olsun bu bireylerin birçok işlerde buna spor etkinlikleri de dahil, normallerden daha başarılı, toplumsal kurallara daha istekli uyan, sosyal ve uyumlu davranışlar gösterdikleri gözlenmiştir (Aras, 1992).

Bu literatürlerin ışığında işitme engelli öğrencilerin toplumsal uyum sorunlarını incelemek ve sosyo- demografik özellikleriyle irdelemek hem eğitimcilerin hem de işitme engelliler ile sosyal aktivitede bulunan spor adamlarının, antrenör ve yöneticilerin ortak görevleri arasındadır. Yapılan bu araştırmanın amacı da işitme engelli okullarında öğrenim gören öğrencilerin spora katılım durumlarını belirlemek ve benlik saygılarının sportif etkinliklere katılım ile nasıl şekillendiğini belirlemektir.

YÖNTEM

Çalışma deseni olarak, kişilerin karakteristikleri, geçmişleri veya şimdiki davranışları hakkında bilgi edinmeyi ve betimlemeyi amaçlayan tarama (survey) metodu kullanılmıştır.

Evren-Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2010-2011 eğitim öğretim yılında 49 işitme engelli ilköğretim okulunda öğrenim gören 4316 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise evrende yer alan okullardan, okul öğretmenleri ve uzmanların görüşünün alınması sonucunda okuma anlama ve cevap verme yetenekleri daha iyi olabileceği düşünülen 10 yaş ve üzeri işitme engelli öğrenciler içerisinden, yaş ortalamaları 12.56 ± 2.51 olan ve 785'i erkek 489'u bayan toplam 1274 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması için gerekli izin resmi kurumlardan, öğrenci velilerinden ve okul idarecilerinden alınmış, öğrenciler ve öğretmenlere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyenler ile çalışılmıştır. Ölçek ve kişisel bilgi formunu okuyup yorumlamakta zorlanan toplam 542 (%42.54) öğrenciye işaret dilini bilen sınıf öğretmenlerinin yardımı ile sorulara cevap alınmasında tercümanlık yardımı ile destek sağlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak anket yöntemi seçilmiş ve şu ölçekler kullanılmıştır:

1. Sosyo-demografik veri toplama formu: bu formda, 5 ayrı (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, spor yaşı ve ülke) değişkene ait soru yer almaktadır.

2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Rosenberg's Self Esteem Scale (RSES); Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1986 yılında Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır.

Altmış üç maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeğinden, araştırmada sadece benlik saygısını ölçen birinci alt ölçek kullanılmıştır. Benlik Saygısı Alt Ölçeğinde, Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş on madde yer almaktadır. Her ifade 4'lü Likert tipi (çok doğru, doğru, yanlış, çok yanlış) seçenekler içermektedir. Olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanmıştır. Ölçeğin kendi içindeki değerlendirme sistemine göre denekler 0 ile 6 arasında puan almaktadırlar. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmalarda benlik saygısı yüksek (0-1) puan, orta (2-4) puan, düşük (5-6) puan olarak değerlendirilmektedir (Çuhadaroğlu, 1986; Öner, 2006).

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan toplam 1274 işitme engelli öğrenciden anket yöntemi ile elde edilen veriler, SPSS [15,0] paket programı kullanılarak aşağıdaki istatistiksel analizler yapılmıştır:

1. Örneklem, demografik değişkenlerine göre dağılımını ortaya koymak amacıyla frekans ve yüzdelik hesaplamalar yapılmıştır.

2. Ölçekten alınan puanların, bağımsız değişkenlere bağlı farklılaşma düzeyini değerlendirmek için; ikili karşılaştırmalarda t-testi, ikiden fazla grup ortalamalarının değerlendirilmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık derecesi Alpha (α) yanılma düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan işitme engelli öğrencilerden elde edilen verilere göre yapılan frekans dağılımları ve bazı bağımsız değişkenlere göre benlik saygısı puan ortalamalarının istatistiksel karşılaştırmaları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1.

Araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamalarının analizi

	Cinsiyet	N	%	\bar{X}	Ss ±	t	p
Benlik saygısı	Erkek	785	61.6	1.70	1.52	-1.946	.052
	Bayan	489	38.4	1.87	1.49		
	Toplam	1274	100.0				

*p<0.05

Araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir (t=-1.946, p>0.05). Katılımcıların engel durumuna göre benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için yapılan analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.

Araştırma grubunun engel durumu değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamalarının analizi

	Engel durumu	N	\bar{X}	Ss ±	t	p
Benlik saygısı	Hiç Duymuyor	784	1.93	1.55	5.019	.000*
	Kulaklık ile duyuyor	490	1.50	1.41		
	Toplam	1274				

*p<0.05

Araştırma grubunun engel durumu değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında kulaklık ile duyan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir (t=5.019, p<0.05). Araştırma grubunun cinsiyetlerine göre sportif etkinliklerine katılım durumları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.

Araştırma grubunun sportif etkinliklerine katılım değişkeni dağılımları

		Cinsiyet				Toplam
		Erkek	%	Bayan	%	
Spor etkinliklerine Katılım	Evet	407	51.8	196	40.1	603
	Hayır	378	48.2	293	59.9	671
Toplam		785	100.0	489	100.0	1274

Araştırmaya grubunun sportif etkinliklere katılım durumlarına bakıldığında erkek öğrencilerin %51.8 i bayan öğrencilerin %40.1 inin sportif etkinliklere katılım gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların sportif etkinliklere katılım değişkenine göre benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için yapılan analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.

Araştırma grubunun sportif etkinliklere katılım değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamalarının analizi

		Spor etkinliklerine katılım				
		N	\bar{X}	Ss ±	t	p
Benlik saygısı	Evet	603	1.29	1.39	-11.218	.000*
	Hayır	671	2.20	1.48		
	Toplam	1274				

*p<0.05

Araştırma grubunun spor etkinliklerine katılım değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında spora katılım gösterenler lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir (t=-11.218, p<0.05).

Araştırma grubunun büyüdüğü yer değişkenine göre dağılım durumları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5.

Araştırma grubunun büyüdüğü yer değişkeni dağılımları

Büyüdüğü yer	n	%
1. Köy	386	30.3
2. Kasaba	100	7.8
3. İlçe	356	27.9
4. İl	389	30.5
5. Büyükşehir	43	3.4
Toplam	1274	100.0

Araştırma grubunun %30.3 ünün köyde, %30.5 inin illerde büyüdüğü, katılımcıların en düşük oran olan %3.4 ünün ise büyükşehirde büyüdüğü belirlenmiştir. Katılımcıların büyüdüğü yer değişkenine göre benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için yapılan analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6.

Araştırma grubunun büyüdüğü yer değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamalarının analizi (ANOVA)

	Büyüdüğü yer	N	\bar{X}	Ss ±	F	p	Fark (Scheffe)
Benlik saygısı	1. Köy	386	1.81	1.62	5.297	.000*	2-3 3-5
	2. Kasaba	100	2.21	1.49			
	3. İlçe	356	1.61	1.48			
	4. İl	389	1.69	1.39			
	5. Büyükşehir	43	2.39	1.54			

*p<0.05

Araştırma grubunun büyüdüğü yer değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{(4,1269)}=5.297$, $P<0.05$). Farkın kaynağını bulmak için yapılan testte kasabada yaşayanlar ile ($\bar{X} = 2.21$) ilçede yaşayanlar ($\bar{X} = 1.61$) arasında, ilçede yaşayanlar ile de büyükşehir de yaşayanlar ($\bar{X} = 2.39$) arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre büyükşehirde yaşayan işitme engelli öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğu gözlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ile işitme engelli öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin, ele alınan bazı demografik değişkenlere göre nasıl şekillendiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu işitme engeli olmayan kişilerle yapılan bazı literatürle örtüşmemektedir. Poul (1996) kız öğrencilerin benlik saygısını ölçmek için yaptığı araştırmada kızların ilköğretimden liseye geçerken benlik saygıları düzeylerinin erkeklere göre düştüğünü gözlemlemiştir. Benlik saygısı ile ilgili olarak yapılan başka bir çalışmaya göre de yaş değişkeninde benlik saygı düzeyleri arasında 18 yaş altı bireylerden kaynaklanan fark olduğu fakat cinsiyete göre benlik saygılarında fark belirlenmediği ifade edilmektedir (Karademir, AÇAK ve Çoban, 2011). Erman ve ark. (2004), spor yapan kadınların benlik saygılarının yükseldiğini, ama erkeklerle aralarında istatistiksel açıdan fark olmadığını bulmuştur. Araştırmada çıkan bulgular da literatürle aynı doğrultuda uyum göstermektedir.

Araştırma grubunun engel durumu değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında kulaklık ile duyan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. İşitme engelli öğrencilerin engel durumları farklılık gösterirken, kulaklık ile tamamen sesleri ayırt etme yetileri olmasa da yaşam kalitelerine kısmen de olsa olumlu etki sağlaması özellikle gelişim dönemlerinde benlik saygılarına yapacağı olumlu katkılar benlik saygılarına da pozitif etki sağlamış olabilir.

Araştırma grubunun spor etkinliklerine katılım değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında spora katılım gösterenler lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. İlgili literatürler bu bulguyu doğrulamaktadır. Spora ve egzersize katılımın benlik saygısı üzerinde olumlu etkiler yaptığını belirten birçok araştırmacı bulunmaktadır (Aşçı, Koşar, ve Kin-İşler, 2001; Gill, 1986; Tiggeman ve Williamson, 2000). Engel türü ne olursa olsun hareket etme, egzersiz yapma, sportif etkinliklere katılma bireye haz vermekte, hareket etmekten duyulan hazda bireyin yaşam motivasyonunu artırmaktadır (Aygün, 2004). Spor ve beden eğitimi, engelli çocukların, kendisi gibi engelli ve normal gelişim gösteren çocuklarla bir araya gelerek; bir gruba ait olma, paylaşma ve işbirliği yapma becerilerini kazanmasına yardımcı olur. Ayrıca spor çocuğa engeliyle başa çıkma ve hafifletme yollarını öğretirken, kas ve sinir sistemini, zihinsel reaksiyonlarını ve motor gelişimini destekler (Bayram, 2003). Okullar sağır çocukları yetişkin olarak karşılaştıkları sağır toplumuyla ilişkili olaylara katılımı içeren sosyal fırsatlar için hazırlamalıdır. Sağır çocuğun genel eğitimini destekleyen ders dışı spora olan ilgi eksikliği özellikle devlet okullarında bir sorundur (Stewart ve Stinson, 1992). Beden eğitimi derslerinde geçirilen zaman büyük ölçüde yeterli fiziksel hareket ihtiyacını karşılamadığından herhangi bir fayda sağlamamaktadır. Çünkü devlet okullarındaki işitme engelli çocuklar bu okul müfredatına uymak zorundadır ve onlar beden eğitimi dersi yoluyla yeterli egzersiz alamamaktadır (NICHHD, 2003). Okullar koşma, atlama, sıçrama, ve fırlatma gibi temel motor performansı becerilerini geliştirmeyi amaçlamalıdır. Bu beceriler çeşitli spor performanslarını geliştirmelidir. Yeterli motor performans becerilerini edinen işitme engelli çocuklar, büyüdükçe spora katılmaya yatkın hale getirilebilir. Toplumun işitme engellilerin spora ve rekreasyon aktivitelerine dahil etme zorunluluğu vardır, çünkü böyle yapmaları daha sağlıklı ve zaman içinde daha iyi yaşam tarzları geliştirilmesine yardım eder (Stewart ve Ellis, 2005). Spor, engellilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamakta, toplum içine kaynaşmalarını kolaylaştırmaktadır (Eichsteadt ve Lavay, 1995). Bu nedenle, engelli bireylerin topluma olan uyumlarını sağlamak, bu süreci hızlandırmak ve sosyalleşmelerine katkıda bulunmak için spor bir araç olarak ele alınmalıdır (Dunn ve Fait, 1997). Stewart (1991) işitme engelli sporunun sosyal, psikolojik ve eğitim boyutunu detaylı şekilde açıklamıştır. Onun temel önceliği işitme engelli sporunun iletişim, cinsiyet, etnik kimlik, eğitim durumu, siyasi görüşler ve hatta spora ilgi şekli ve derecesi ne olursa olsun bir buluşma yeri olarak işitme engelliler arasında sosyal kimliği kolaylaştırmaktır. Toplumdaki pozisyonuna duyarlı diğer işitme engellilerle bir araya gelme ve sosyalleşme olanağının ötesinde oyunlara az ilgi gösteren sporcu olmayan işitme engelli seyircileri de bir araya getirir. Yapılan bir çalışmada işitme engelli yetişkin futbolcuların benlik saygıları orta seviyede olduğu tespit edilmiştir (Açak, 2011).

Sonuç olarak spor yapma ile benlik saygısı düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğu söylenebilir. Buna göre, spor etkinliklerinde bulunma benlik saygısını artırmakta, yüksek benlik saygısına sahip olmak da spor etkinliklerindeki başarıyı artırmaktadır (Weinberg ve Gould 1995). Özellikle okullar işitme engelli çocukları, işitme engelliler için düzenlenen işitme engelli spor olaylarını kapsayan topluluk olaylarına dahil ederek sosyal yeterliklerinin geliştirebilmesine ve yaşamdan daha fazla keyif almalarına yardımcı olunabilir (Andrews ve ark., 2004).

Araştırma grubunun büyüdükleri yer değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Farkın kaynağını bulmak için yapılan testte kasabada yaşayanlar ile ilçede yaşayanlar arasında, ilçede yaşayanlar ile de büyükşehir de yaşayanlar arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre büyükşehirde yaşayan işitme engelli öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının daha düşük olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu ile ilgili çalışmalar arasında bir paralellik bulunmamıştır.

Açak (2011) işitme engelli yetişkin futbolcularda yaptığı çalışmada; işitme engelli futbolcuların benlik saygısı puan ortalamaları arasında sporcuların yaşadığı yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Açak, 2011).

Diğer kültürel azınlık gruplarının tersine, işitme engelli insanlar birbirlerini bulma ve kaynaşma konusunda aktif bir şekilde çaba harcarlar (Lane, ve ark., 1996; Regan, 1995). Eğer işitme engelli öğrenciler bir şehirde, şehir yakınlarında ya da kalabalık kasabalarda yaşıyorlarsa, spor yapan bir grup işitme engelli insan bulabileceklerdir. En temel düzeyde, işitme engelliler bir araya gelirler çünkü psikolojik ve dilbilimsel olarak böyle bir toplum sosyal hazzı kazanacağı en rahat çevreyi sağlar. Bu da işitme engelli kulüplerinin, işitme engelli derneklerinin ve işitme engelli spor aktivitelerinin olmasının nedenidir.

Sonuç olarak sportif faaliyetlere katılan işitme engelli öğrencilerin benlik saygılarının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiş olup, sportif etkinliklerin işitme engelli olup çok fazla alternatif aktivite içerisinde bulunma şansı olmayan öğrencilerin benlik saygıları üzerinde olumlu etki sağladığını söylemek mümkün olabilir.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Açak M. (2011). *İşitme engelli ve işitme engelli olmayan futbolcuların benlik saygıları ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi. Elazığ.
- Açıkada C. (2004). Training in children. *Acta Orthopaedica et Traumatologica Turcica*, 38, 16-26.
- Aracı H. (2001). *Öğretmen ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Aras N. (1992). Özel Eğitime Muhtaç Kişiler ve Beden Eğitimi Spor, *Çağdaş Eğitim*, 180, 21
- Aşçı, F.H., Koşar, Ş.N., ve Kin-İşler, A. (2001). The relationship of self-concept and Perceived athletic competence to physical activity Level and Gender among Turkish early adolescents. *Adolescence*, 36 (143), 499–507.
- Aygün Ö.(2004). *Zihinsel Engellilerde Antrenman Öncesi ve Sonrası Motorik Performansın Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Bacakoğlu H. (2002). *Görmeyen Çocuklarda Benlik Kavramı ve Rasyonel Düşüncenin Gelişiminde Rasyonel Duygusal Eğitimin Etkisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Bandura A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.

- Başkara SV.(2002). *Özsaygının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Bat-Chava Y. (1994). Group identification and self-esteem of deaf adults. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 494–502.
- Bednar RL, and Peterson SR. (1995). Self-esteem: Paradoxes and innovations in clinical theory and practice (2nd ed.), DC: *American Psychological Association*. Washington.
- Berger BG, Owen DR.(1983). Mood alteration with swimming-summers really do “feel better”. *Psychosomatic Medicine*, 45, 425-433.
- Bilgin Ş. (2001). *Ergenlerde Kaygı ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çuhadaroğlu F. (1986). *Adölesanlarda Benlik Saygısı*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ekeland E, Heian F, and Hagen KB. (2005). Can exercise improve self esteem in children and young people? A systematic review of randomised controlled trials. *British Journal of Sports Medicine*, 39, 792-798.
- Emda O, and Batia D.(1995). Actual and perceived parental social status: Effects on adolescent self concept. *Journal of Adolescence*; 30, (119), 603–617
- Enç M.(2005). *Görme Özürlüler Gelişim, Uyum ve Eğitimleri*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık,2. Baskı.
- Erman KA, Şahan A, Can S. (2004). Sporcu bayan ve erkeklerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması. 8. *Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi*, Antalya.
- Faigenbaum AD.(2000). Strength training for children and adolescents. *Clinics in Sports Medicine*, 19, 593-619
- Field T, Diego M, and Sender CE. (2001). Exercise is positively related to adolescents’ relationships and academics. *Adolescence*; 36:105-110
- Fox KR.(1999). The influence of physical activity on mental well-being. *Public Health Nutrition*; 2(3A): 411-418.
- Garrison Karl C, and Garrison Jr Karl C.(1981). *Benlik Gelişimi*, Çev. Uğur Öner, Ergenlik Psikolojisi (Ed. Bekir Onur) Hacettepe Taş Kitapçılık, 2. Baskı, Ankara.
- Gill DL. (1986). Psychological Dynamics of Sport Illinois. *Human Kinetics Publishers*, 37,103.
- Guindon MH. (2002). Toward accountability in the use of self-esteem construct. *Journal of Counseling and Development*, 80 (2), 204–213
- Gür A. (2001). *Özürlülerin Sosyal Yaşama Uyum Süreçlerinde Sportif Etkinliklerin Rolü*, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- İkizler C, Karagözoğlu C. (1997). *Spor Başarısının Psikolojisi* (3. Baskı), Alfa Basımevi. İstanbul.
- İkizler HC. (2002). *Spor Sağlık ve Motivasyon*. 1.Baskı, Alfa Yayınları. İstanbul. 20,30-31.
- Karademir T, Açak M, and Çoban B. (2011). Self Esteem Levels of Students Who Participate in Special Ability Examinations to Attend the Department of

- Physical Education and Sport Teaching in Turkey, *World Applied Sciences Journal*, 12 (3), 279-286.
- Krechtle B. (2004). Influence of physical activity on mental well-being and psychiatric disorders. *Schweiz Rundsch Med Prax*, 93, 1403-1411.
- Lane H. (1992). *The mask of benevolence*. Vintage Books. New York.
- Leary MR. (1995). *Self-Presentation: Impression Management and Interpersonal Behavior*. Boulder, CO:Westview.
- Marschark, M., Lang, HG., Albertini, JA. (2002). *Educating Deaf Students From Research To Practice*, New York: Oxford University Pres
- Meffulli N. (1992). The young child in sport. *British Medical Bulletti*, 48, 561-568.
- Mullis AK, Mullis RL, and Normandin D. (1992). Cross-Sectional and Longitudinal Comparisons of Adolescent Self Esteem. *Adolescence*, 27, 105, 51-60.
- National Institute of Child Health and Human Development Study of Early Child Care and Youth Development Network. (2003). Fre-cjuency and intensity of activity of third-grade ehildren in physical edueation. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 157, 185-90.
- Öner, N. (2006). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler*. Genişletilmiş ikinci baskı, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Pope AW, McHale SM. and Craighead WE. (1983). *Self- Esteem Enhacement with Children and Adolescents*. New York: Pergamon.
- Poul MN. (1996). Girls, physical activity and self-esteem. Melpomene Institute packet
- Rosenberg M. (1965). *Society and Adolescent Self-İmage*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Tatar Y. (1997). *Özürlüler ve Spor*, Fiziksel Engelliler Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tiggeman M, and Williamson S. (2000). *The Effect of Exercise on Body Satisfaction and Self-Esteem as a Function of Gender and Age*. Sex Roles; 119-127.
- Van de Loo DA, Johnson MD. (1995). The young female athlete. *Clinics in Sports Medicine*, 14, 687-707.

İletişim/Correspondence

Mahmut AÇAK
İnönü Üniversitesi,
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Tel: +90 0422 341 11 09
m.acak@hotmail.com

Tamer KARADEMİR
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,
Tel:+90 0344 219 10 00
e-posta: tamer.karademir@hotmail.com

